

8 KASIM DÜNYA ŞEHİRCİLİK GÜNÜNÜ KUTLUYORUZ...

Geleneksel olarak her yıl 8 Kasım'da kutlanan Dünya Şehircilik Günleri ve bu günler içinde düzenlenen Dünya Şehircilik Günü Kolokyumları, içerisinde yaşadığımız ve her geçen gün karmaşılaşan sorunları ile insan yaşamında çok önemli bir yere sahip kentlerimiz kadar, bu sorun ve açmazların ortaya koyulması, yenilik ve değişimler ile olası gelişim ve çözüm önerilerinin tartışılması bağlamında kentsel yaşam ile ilgili her kesim için farklı düzey ve biçimlerde önem taşıyor.

Dünya Şehircilik Günleri kapsamında her yıl Odamız ve bir ev sahibi üniversite tarafından ortaklaşa düzenlenen Dünya Şehircilik Günü Kolokyumları ise, meslek alanı ve meslektaşlarla bir buluşma olması yanı sıra, kent- meslek sorun ve gündemlerini kamuoyu ile paylaşma, ortak bir bilinç yaratma ve kentsel açıdan önemli sorun ve açmazları tartışıp, çözüm açılımları oluşturmaya açılardan da Odamız, Üniversitelerimiz, meslek alanımız ve kamuoyu için çok özel bir anlam ve öneme sahip.

Bu haliyle, yapıldığı yıl için kent ve kamuoyu gündemine oturan konuların tartışılabilirdiği ya da henüz kamuoyunun yeterince algılayamadığı ancak kentlerimizi biçimlendiren önemli sorun ve açmazlara parmak basmayı hedefleyen bir öngörü içerisinde konu seçimi yapılan Kolokyumlar, her biçimiyle sadece meslek alanımız ve meslektaşlarımız ile ilgili olmaktan çıkmakta. Üstelik her yıl büyüyen bir ilgi ve katkı düzeyiyle, üniversitelerin farklı disiplinlerinden, sivil toplum temsilcilerine, kamu kurum ve kuruluşlarından, medyaya kadar önemli bir etki ile Kolokyumların artık kamuoyuna mal olduğunu söylemek olası.

Bu yıl "Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge" teması ile Ankara'da Odamız ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından ortaklaşa düzenlenen Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu ise, hem Odamız, hem meslek alanımız, meslektaşlarımız ve üniversitelerimiz ve hem de konusu itibarıyla kentlerimiz açısından farklı anlamlılık ve özellikleri bünyesinde barındırıyor. Bu farklılığın meslek alanımız ve kentlerimiz açısından önemi; kentlerimizin yaşadığı yoğun ve kronikleşen kentsel sorunların, şu ana kadar geliştirdiğimiz planlama yaklaşımları ve uygulamaları ile çözümlenebilirliğini tartışmaya açarak, içinden bakarak çok iyi algılayamadığımız değişim ve dönüşümün kentlerimizi nasıl biçimlendirdiği ve dahası önümüzdeki dönemde nasıl biçimleneceğine ilişkin açılımları geliştirmeyi hedeflemesinden kaynaklanıyor. Ayrıca bu yılki kolokyum çok önemli yabancı bilim adamlarının da konuk olduğu uluslararası niteliğiyle Odamız için de yeni açılımlar yaratmakta. Bu açılardan bu yıl ODTÜ'de düzenlenen 28. Kolokyum, gelecekteki planlama ve şehircilik tartışmalarının biçimleneceği kuramsal ve kılışal derinlikleri

şimdiden hazırlayan niteliğiyle farklı önem ve derinliklere sahip ve meslek alanımız için olduğu kadar kentlerimiz ve geleceğimiz açısından da özel yer tutacak gibi görünüyor.

Bilimsel katılım anlamında da çok yüksek düzeyde katılımın sağlandığı bu yılki Kolokyuma bir kısmı yurtdışından olmak üzere 100'ün üzerinde bildiri başvurusu yapıldı ve birbirinden nitelikli bu bildiriler arasından Bilim Kurulu seçim yapmakta zorlandı., Kolokyum kapsamında seçilen 60 bildiri 8-9-10 Kasım tarihlerinde ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezinde sunulacak. Kolokyumun ilk günü olan 8 Kasım'da gerçekleştirilecek açılış konuşmaları ardından dünyada son dönemde şehircilik ve planlama alanında yaptıkları çalışmalar ile büyük ün kazanan Amerika Birleşik Devletlerinden Edward SOJA ve Hollandalı Peter NIJKAMP, ilk gün, kolokyum konusu ile ilgili değerlendirmelerini ve tematik sunuşlarını yapacaklar.

Kolokyumun 1. günü tematik oturumlar ve uluslararası sunuşlar yanı sıra bu yıl ve bu Kolokyum ile emekli olacak hocamız Prof. Dr. İlhan TEKELİ'nin çalışmalarına ayrıldı. Kolokyumun 2. ve 3. günlerinin ise, bildirilerin sunulması ve son oturumda gerçekleştirilecek değerlendirme panelinin ardından Odamızca geleneksel olarak her yıl, kent-çevre ve planlama konularındaki duyarlılıkları nedeniyle bazı basın mensuplarına verilecek "Basın Ödülleri" ile son bulması planlandı. Bu yılki değerlendirme panelinde, oturum başkanlarınc Kolokyumda yapılacak çalışmaların yorumlanması yanında, bu yıl basın ödülüne layık görülen gazeteci-yazar Sayın Bekir COŞKUN da yer alacak.

Ancak, bu yılki kolokyumu, her haliyle çok özel, anlamlı ve önemli kılan en önemli etmen ise; Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumunun, meslek alanımızın duayenlerinden, yıllardır gelenekselleştirdiği üzere Kolokyumlarımızın tematik konuşmasını yapan, Odamızın 02 numaralı üyesi ve kurucusu, Türkiye Bilimler Akademisi (TUBA) ve Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) üyesi çok değerli hocamız Prof. Dr. İlhan TEKELİ'nin onuruna düzenleniyor olması... Bu nedenle Kolokyumun ilk günü yapılacak tematik sunuşlar ardından, sevgili hocamızın akademik ve uygulamaya yönelik çalışmaları bilim alanına ve ülkemize katkılarını ortaya koymayı hedefleyen sunuşlar, hem ODTÜ öğretim üyesi hocalarımız hem de Odamız tarafından gerçekleştirilecek.

Yıllarca akademik anlamda yaptığı çok değerli çalışmalar ile meslek alanımızın önünü açan, eserleri, dersleri ile yalnızca meslektaşlarımızın değil tüm kamuoyunun eğitim süreçlerinde rol alan, ayrıca tüm Dünya Şehircilik Günü ve diğer Odamız etkinlikleri yanı sıra meslek alanıyla ilgili diğer etkinliklerdeki katkılarıyla, kentlerimizin ve meslek alanımızın sorunlarına ilişkin derinlikli bakış ve çözüm açılımları geliştiren sayın İlhan TEKELİ, bu Kolokyum ile emekli oluyor. Bu nedenle ODTÜ'de düzenlenen Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu; hem çok

değerli hocamızın uzun yıllar çok önemli çalışmalar yaptığı, meslek alanımızla ilgili en köklü eğitim kurumlarından ODTÜ için büyük önem taşımakta, hem biz öğrencileri ve tüm meslektaşları açısından farklı anlamlar içermekte, hem de Odamızın kuruluş belgesinde imzası olan 02 numaralı üyemiz ve ilk genel sekreterimiz olması açısından Şehir Plancıları Odası açısından da çok farklı bir yoğunluk ve onur vesilesi olmakta.

Bu yıl düzenlenen kolokyumu özel ve önemli kıldığı kadar, bundan sonraki yıllarda da saygıdeğer hocamız İlhan TEKELİ'nin kolokyumlara farklı biçimlerde katkı yapabilmesi, kolokyumlarda sürekli yer alması, meslek alanımızın önünü açabilmesi anlamında Odamız bir dizi uygulama yapmayı düşünmekte. Bu anlamda öncelikle, bu yılki kolokyumda "TMMOB Şehir Plancıları Odası ve İlhan TEKELİ" adına bir sunuş yapılacaktır.

1969 yılında kurulan ve bu yıl 35. yılını kutlayan Şehir Plancıları Odası açısından bakıldığında da, kentlerimiz ve meslektaşlarımız açısından çok farklı önem ve anlamlılıkları birlikte barındıran bu yılki dünya şehircilik günü kolokyumu, her anlamda tam bir buluşma... Odamız Yönetim Kurulu öncelikle, titizlikle yürütülen uzun soluklu bir hazırlık çalışmasının sonucu olarak gerçekleştirilecek bu yılki Kolokyuma katkı koyan tüm kişi, kuruluş ve meslektaşlarımıza kamuoyu önünde teşekkür etmeyi bir görev olarak görmekte.

Sorunları ve açmazları ile yaşamımızda çok önemli bir yer tutan kentlerimiz ve kentsel yaşam içerisindeki tüm kesimler için bir şans, bilimsel anlamda bir ziyafet, mesleki anlamda bir şölen ve sevgili hocamızın emekliliği nedeniyle bir duygu sağanağı olarak geçeceğini umduğumuz, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile Odamızın birlikte düzenleyeceği ve ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezinde 8-9-10 Kasım tarihlerinde gerçekleştirilecek Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumuna, mesleğimize, kentlerimize ve değerlerimize sahip çıktığımızı bir kez daha ve alabildiğine güçlü bir biçimde gösterebilmemiz adına, tüm meslektaşlarımızı, vatandaşlarımızı, kamuoyunu ve değerli basın mensuplarını davet ediyoruz.

Saygılarımızla.

TMMOB Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu

HERKES İÇİN ENGELSİZ KENTLER İSTİYORUZ - 02.12.2004

TMMOB Şehir Plancıları Odası, 3 Aralık Dünya Özürlüler Günü'nde, hareket kısıtlılığına sahip kişiler açısından kentlerimizin durumunu değerlendirmeyi meslek disiplini gereği kamusal bir sorumluluğu olarak görerek aşağıdaki açıklamayı kamuoyunun bilgilerine sunmaktadır:

Kent farklı insanlardan oluşur ve engellilik toplumsal bir olgudur

Kentteki insanların farklı gereksinim guruplarından meydana gelmesi son derece doğaldır. Özürlüler de bu gurulardan biridir. Bu nedenle kentler planlanırken ve inşa edilirken bu gereksinim guruplarının ihtiyaçlarının dikkate alınması ve yaşama geçirilmesi, çağdaş kent planlama ve mimarlık anlayışının ayrılmaz bir parçasıdır.

Engellilik bireyin kendisi ile ilgili bir durum değil, toplumsal ve mekansal çevresi ile ilgilidir. Fiziksel ve zihinsel fonksiyon kaybı nedeniyle özel düzenlemelere ihtiyaç duyan kişilerin toplum ve kent yaşamında bu gereksinimlerinin karşılanmaması, ulaşılabilirliği kısıtlayarak bu kişileri "engelli" duruma getirmektedir. Bu durum, hareket sahipliğine sahip kişilerin toplum hayatına tam katılımı yönündeki fırsat eşitliğini ortadan kaldıracı bir etki yapmaktadır.

Hareket kısıtlılığı sadece özürlülerle ilgili değildir

Bir bozukluğun ya da organ kaybının yol açtığı fonksiyon kaybı sadece özürlülerle ilgili değildir. Yaşlı insanlar, çocuklar, geçici sakatlığı bulunanlar, bebek arabalıları, hamileler, yük taşıyanlar, iri ve şişman kişiler, çok uzun ve çok kısa boylu kişilerin hepsi, engellerle dolu çevrede hareketlerinin kısıtlanmasına maruz kalır. Ayrıca, şu an herhangi bir özürlü olmayan bir kişi, geçireceği bir kaza ya da hastalık sonucu hayatının geriye kalan bölümünde kalıcı olarak özürlü hale gelebilir. Sonuçta, herhangi birinin, hayatının herhangi bir döneminde engellerle dolu bir çevreden her an etkilenebileceği görülmektedir.

Kentlerimiz hareket kısıtlı kişilere ne kadar uygun? İmar ve Belediye Kanunlarında özürlülerle ilgili hükümler yer almasına rağmen günümüzde kentlerimiz ve ulaşım araçları hareket kısıtlı kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktır.

Kamu binalarının büyük bölümü özürlüler için ulaşılabilir değildir. Açık alanlar olan kaldırımlar, yaya geçitleri, meydanlar, vb. yerlerde özürlülerin ihtiyaçları ya hiç düşünülmemekte, ya da sadece rampa yapımına indirgenmektedir. Bina ve kaldırımlarda yapılmış olan rampaların pek çoğu da standartlara uygun olmadığından kullanılamamaktadır. Yaya geçitlerinde ışıklı, görsel uyarıcılar yok denecek kadar azdır. Toplu taşımacılıkta kullanılan araç ve duraklarda da hareket kısıtlılığına sahip kişilerin ihtiyaçları hemen hemen hiç düşünülmemektedir. Taşıt öncelikli ulaşım politikaları sonucu olarak ışıklı yaya geçitlerinin kaldırılarak alt- üst geçitler yapılması, yaya kaldırımlarının daraltılması ya da yok edilmesi, yaya geçiş sürelerinin azaltılması gibi uygulamalar, herkesin ulaşılabilirlik olanaklarını kısıtladığı gibi, özürlüler için aşılabilir engelleri oluşturmaktadır.

Düzenlemeler neden yapılmıyor?

Sorun, bilinçlenme ve kentin yaşam değerinin gözetilmesi ile ilgilidir. Düzenlemeleri yerine getirmekle yükümlü olan

merkezi ve yerel yönetim birimleri tarafından bu konu ya görmezden gelinmekte ya da bilinç eksikliği nedeniyle önem verilmemektedir. Yasalarda yer almasına rağmen halen uygulamada çok fazla bir gelişmenin sağlanmamış olması bunun bir göstergesidir.

Öte yandan diğer bir sorun, kentlerin rant alanı olarak görülerek yaşam değerinin önemsenmemesidir. Kentlerin kaldırımları büfeler ve reklam panoları için kolaylıkla tahsis edilirken, özürülüler için yapılacak bir rampa lüks olarak görülebilmektedir. Bir yandan, özürülülere bedava tekerlekli sandalye dağıtırken, diğer yandan onların kullandığı ışıklı yaya geçidini kaldırmak, popülizmin ve bilinçsizliğin açık bir göstergesidir. Sonuç olarak

Tüm binalar, açık alanlar ve ulaşım araçları özürülülerin bağımsız olarak hareketine olanak sağlayacak biçimde tasarlanmalı ve inşa edilmelidir. Bu, herkes için önemli bir gereklilik olmasının yanında, özürülülerin toplum yaşamına diğer insanlarla eşit fırsatlarda katılabilmesi için bir zorunluluktur. Yerel yönetimler bu bakış açısını asla gözden uzak tutmamalı; kentte özürülüler, yaşlılar, çocuklar, kadınlar gibi özel gereksinim guruplarının durumlarına uygun önlemleri, bu alandaki uzmanlarla, meslek odalarıyla ve kitle örgütleriyle işbirliği halinde yaşama geçirmelidir.

Ancak, kentlerimizin özürülüler de dahil olmak üzere tüm kentliler için yaşanabilir hale gelebilmesi sadece ilgili yönetimlerden beklenerek ulaşılabilecek bir sonuç değildir. Bu anlamda, 3 Aralık Dünya Özürülüler Günü vesilesi ile Odamız; tüm toplum kesimlerinin, kentlileri, merkezi ve yerel yönetimleri bu bilinç üzere hareket ve müdacele etmeye çağırılmaktadır.

Kamuoyuna saygılarımızla duyururuz.

TMMOB Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu

KIYILARI YAPILAŞMAYA AÇAN YÖNETMELİĞE YARGIDAN DUR KARARI - 27.12.2004

Topluma Ait Olan Kıyıların Bekçileri

TMMOB Şehir Plancıları ve Harita Mühendisleri Odaları tarafından, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca yayımlanan "Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik" in iptali ve yürütmenin durdurulması amacıyla açılan dava sonucunda Danıştay Altıncı Dairesi anılan Yönetmeliğin yürütmesini durdurdu.

Anayasa ve Kıyı Kanunu uyarınca kıyıları korumakla ve kıyılardan herkesin eşit ve serbest yararlanma hakkını sağlamakla görevli olan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın, hukuka aykırı olarak kıyı, dolgu ve sahil şeritlerini yapılaşmaya açan düzenlemelerine yargı dur dedi.

Anayasa gereği herkesin malı olan kıyıların, hiçbir şekilde kamu yararını ortadan kaldıracak veya engelleyecek ya da özel mülkiyete konu olacak veya dönüştürecek şekilde kullanılamayacağı çeşitli kereler Anayasa Mahkemesi kararlarında da açıkça belirtilmişti. Buna karşın anılan yönetmelikle doğal servet ve kaynak niteliğindeki kıyıların özelliğini kaybettirmeyi amaçlayan çalışmalar yapılıyor. Anılan yönetmelikle, toplumun eşit ve ortak olarak yararlandığı kıyı alanlarının, turizmden gelir elde etme, deniz turizm ve ticaretinde rekabet etme gerekçeleriyle, toplumun kullanımına kapatılmasına ve tahrip edilmesine olanak sağlanıyor. Devletin Anayasa ile belirlenmiş en temel görevlerinden olan, doğal, kültürel, çevresel ve toplumsal değerlere sahip çıkması gerekliliği göz ardı ediliyor.

Kıyı alanlarının Anayasa ve Kıyı Kanununda tanımlanan ilke ve koşulları aşan bir biçimde yapılaşmaya açılmasına yol açan bu Yönetmelikle, çocuklarımıza borçlu olduğumuz kıyıları elden çıkarılıyor. Yargının iptal ettiği bu Yönetmeliğe göre, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca Galata ve Ataköy gibi çok değerli bölgelerde kıyıları yapılaşmaya açan plan onamaları yapıldığı bilgilerinin Odamıza ulaştığı göz önüne alındığında, bu düzenlemeye göre kıyılarda yaşanan tahribatın boyutları kendini daha açık gösteriyor.

Oysa, Danıştay kararında da açıkça vurgulandığı üzere; "Anayasa ve Kıyı Yasası hükümlerine aykırı olarak kıyılardan herkesin eşit ve serbest yararlanma hakkını ortadan kaldıracak veya sınırlandırabilecek herhangi bir tasarrufta bulunulması mümkün değildir." Bu yönetmelikle ise, "...kıyıdaki dolgu alanlarında ve sahil şeridinde yapılabilecek yapıları sınırlı olarak sayan Kıyı Kanununa aykırı olarak Yönetmelikle yapılaşma hakkı genişletilmiştir." Bu nedenle, Anayasa ve Kıyı Kanuna aykırı olduğu için durdurulan bu Yönetmelikle düzenlenen;

1. Kıyı, dolgu ve kurutma alanlarının ve sahil şeritlerinin imar planı kararları ile yapılaşmaya açılması,
2. Bu planlar uyarınca ya da hiç bir plan olmaksızın hukuksuzca, kıyı, dolgu ve kurutma alanları ile sahil şeritlerinde yeme-içme tesisleri, alışveriş merkezleri, konaklama üniteleri gibi yapılaşmaları içeren Kruvaziyer liman projeleri gerçekleştirilmesi,
3. Sahil şeridindeki kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlarda turizm yapı ve tesisleri yapılması,
4. Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazların özel mülkiyete konu edilmesi, kullanım hakkı verilmesi ve kiralınması,
5. Kıyıların doğal ve kültürel özellikleri dikkate alınmadan, kıyıyı tahrip edecek turizm amaçlı kullanım kararları getirilmesi,

6. Doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan arazilerin, turizm amaçlı tesisler yapılmak suretiyle özelleştirilmesi veya özelleştirme kapsamına alınması,

biçimindeki uygulamaların yargı kararı uyarınca derhal durdurulması gerekmektedir.

Anayasaya, Kanuna, toplum yararına ve planlama ilkelerine aykırı olan, hukuka uyarlılık bulunmayan, doğal kaynaklarımızı tahrip eden bu tür uygulamaların önlenmesi için tüm vatandaşların ve kamuoyunun sorumlulukları olduğu açıktır.

Şehir Plancıları Odası olarak; kamu yararı amacıyla hazırlanan ve kıyıları, dolgu alanları ve sahil şeritlerini korumaya yönelik kararlar getirmek amacıyla hazırlanan imar planlarını da işlevsizleştiren, hukuka ve kamu yararına aykırı böylesi iş ve işlemlerin karşısında durma kararlılığımızı bir kez daha kamuoyuna duyuruyor, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı Anayasaya, hukuka uymaya, kıyılarımızı ve doğal varlıklarımızı korumaya ve toplum yararına kullanılmasını sağlamaya çağırıyoruz.

Saygılarımızla,

TMMOB Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu

KENTSEL DÖNÜŞÜM KANUNU TASARISI YENİ SORUNLAR YARATMAYA ADAY - 31 Mart 2005

Kentsel Sorunlar, Söylemi Bilimsel Ancak Önerileri Parçacı ve Rant Odaklı Yaklaşımlarla Çözümlememiyor

Son dönemde, kent ve kamu yönetimi, yapı, afet, planlama ve imar mevzuatlarına ilişkin bir çok düzenleme gerçekleştirilmekte. Bu yeni yasal düzenleme arayışlarının bir kısmı kamuoyunca yeterince tartışılmaksızın çok kısa sürelerde yasalasıp yürürlüğe girerken, bir kısmı çok uzun süren tartışmalara ve uzlaşmalara karşın yasalasamıyor.

Bu anlamdaki en çarpıcı-çelişkili düzenleme arayışına, Başbakanlık tarafından 01/03/2005 tarih itibarıyla TBMM Başkanlığına sunulan "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı" örnek verilebilir.

İlgili Bakanlıklar, yerel yönetimler, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları yanı sıra, meslek odaları, üniversiteler ve ilgili sivil toplum örgütlerinin önemli bir bölümünün de "meclis gündeminde" öğrendiği Kanun Tasarısı, Meclisin ilgili komisyonlarının gündemine girmiş bulunmakta.

Kamuoyunda yeterince tartışılmaksızın kısa sürede yasalasatılmaya çalışılan bu tasarısı, diğer kanunlarla dil ve anlayış açısından bir bütünlük kuramamakta, imar ve planlama sürecinin parçası olamamakta, günümüz sorunlarına parçacı

çözümler bulmak isterken telafisi mümkün olmayan yeni sorun alanları yaratmakta.

Sihirli bir değnek, kurtarıcı bir formül gibi özellikle yerel yönetimlerin sarıldıkları, ancak içini dolduramadıkları kentsel dönüşümü, planlamadan kopuk, sosyal ve ekonomik boyutları bulunmayan, yalnızca fiziksel bir düzenleme olarak kabul etmek, yasadışı alanların yasallaştırılmasının aracı olması tehlikelerini büyütmede.

• Sözde Bilimsel Amaçlara, Bilim ve Koruma Kurulları Atlanarak Ulaşılmaya Çalışılıyor.

Kentsel Dönüşümün özellikle İstanbul örneğinden başlayarak kentlerimizin en önemli gündem maddesi haline gelmekte olduğu gerçeği ortada. Ancak kentsel dönüşümü, sadece yasa dışı ya da yıpranmış yapıların yıkılarak daha yüksek yapılarla fiziksel olarak yenilenmesi olarak algılayan anlayışın çok büyük sorunlar taşıdığı da açık. Nitelikli ve sağlıklı bir kentsel dönüşümün, kent bütünü içerisindeki gereklilikleri ve plan kararları üzerinden, ekonomik ve toplumsal boyutları gözönüne alan, bir yerel kalkınma-uygarlaşma projesi olarak ve rant odaklı değil kent ve kamu yararı odaklı bir çıkış noktası ile hayata geçirilmesi gerekmektedir. Çözüm gerektiren sorunlar çok boyutlu ve karmaşık, ancak yasa tasarısı yetersiz ve dar kapsamlı.

Tasarının genel gerekçesi ve amaç maddesi özetle "...eskiyen ve özelliğini kaybetmiş kent bölgelerinin yeniden inşa ve restore edilmesi", "...deprem risklerine karşı tedbirler alınması", "...kentlin tarihi ve kültürel dokusunun korunarak yenilenmesi" gibi bilimsel bir söyleme oturma çabasında görünmekte.

Ancak bu amaca ulaşılması için tarif edilen yol;

- Nasıl ve hangi kriterlere göre seçileceği belirsiz, "eskiyen ve özelliğini kaybetmiş kent bölgeleri"nin, daha sonra her türlü spekülasyona konu olabilecek biçimde "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Bölgesi" ilan edilmesi,
- Bu alanlar için daha önce verilmiş "Kentsel Sit Alanı" kararlarının gözardı edilmesi ve bunlara uygun yapılmış koruma amaçlı imar planlarının yok sayılması,
- Kentsel Dönüşüm Alanları için Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca yetkili kılınan Koruma Bölge Kurulları yok sayılarak bölgeye özel koruma kurulları oluşturulması,
- Yine bu kanunla, bu alanlar için özel olarak tanımlanmış ve ilgili tüm toplum kesimlerinin katılımını gerekli kılan "Yönetim Alanı" ve "Yönetim Planları"nın gereksiz ve süreci uzatan bir fazlalık olarak görülmesi ve bu yaklaşımlardan vazgeçilmesi,
- Tüm bunların sonucunda dönüşüme konu alanların hızla yeniden yapılaşması,

olarak, mevcut yasal ve kurumsal yapıyı ve kentbilim ilkelerini göz ardı eden bir biçimde tanımlanmış.

• Daha İlerici ve Uygulanabilir Çözümler Yerine Dönüşümü “Rant” Odaklı Çözmeyi Amaçlayan Öneriler Getiriliyor.

Yasa tasarısı, gerekçelerinde ortaya konulan amaçlara ulaşılabilmesi için gerekli, gerçekçi uygulama araçlarını tanımlamıyor. Oysa, yeni yasalaşan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile tescilli kültür varlıklarını yenileyebilme amaçlı olarak, emlak vergilerine katkı payı konulması, gereğinde taşınmaz haklarının başka alanlara aktarılması, menkul değere dönüştürülmesi biçiminde çağdaş ve gerçekçi uygulama araçları belirlenmişti. Bir yandan kültür varlıklarının korunması, diğer yandan da bu alanlardaki mülkiyet sahiplerinin sorunlarının giderilmesi anlamında “koruma-kullanma” dengesi içinde ilerici ve uygulanabilir çözümler öneren bu yasanın, uygulanmadan bir kenara bırakılması ve şüpheler uyandıran çözüm arayışlarına girilmesi de düşündürücü.

Bu çözüm arayışları, kentsel sit alanları için kentlerin üst ölçekli planları uyarınca hazırlanan koruma amaçlı imar planlarını bir yana bırakıyor, kente dair planlama gereksinimlerini dışlıyor. Kentsel dönüşüm alanlarının ilanı ve bu alana özel koruma kurulunun oluşturulması yoluyla, koruma planlarına aykırı olabilecek ve koruma kurullarınca yerinde görülmeyen dönüşümlerin gerçekleştirileceği yönünde endişeler yaratıyor. Planlamanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkelerinin yerine idarenin takdir yetkisi getiriliyor.

• Mevcut Yasalarla Çelişen, Yetkileri Parçalayan Hükümler Yeni Sorun ve Çözumsuzlükler Üretiyor.

Tasarının gerekçeleri incelendiğinde İstanbul özelinde özellikle Süleymaniye, Zeyrek gibi Tarihi Yarımada çevresindeki kentsel sit alanlarının dönüşümü için alternatif çözüm arayışları içinde olduğu gözleniyor. Ancak, yalnız bu alanlar özelinde, koruma kurullarında tıkanıyor ya da iş yoğunluğu nedeniyle gecikileceği düşünülen projelerin uygulamaya geçirilebilmesi için önerilen çözüm, sözkonusu alanlarda ve ülkenin diğer kentleri için daha önce yapılmış koruma planlarını da hükümsüz kılarak, bu alanların plansız kalmasına ve ticari amaçlarla kullanılmak üzere gereğinde belediyelerce ilgili kamu-özel kuruluşlara tahsis edilmesi yoluyla kamu yararı dışında kullanılmasına yol açabilecek bir yaklaşıma açık kapı bırakıyor.

Ayrıca bu tasarı, “...mevzuata uygun yapılmış imar planı kapsamında kalsalar dahi” ifadesi üzerinden, gereğinde mevzuata aykırı kaçak yapılar için de uygulanabilecek, yasadışı yapıların dönüşüm sınırı içine alınması yoluyla yasallaştırılması sürecini gündeme taşıyor. Böylece çözüm olarak üretilen yaklaşım, plansızlık ve planlara aykırı yapıların yasalaşması,

tescilli yapıların kamu yararı dışında tahsisi tehlikesini de beraberinde getiriyor.

Bunların yanında yine kısa süre önce yasalaşan 5272 Sayılı Belediye Kanunu'nda belediyelere verilen, kimi zaman keyfi olarak kullanılabilecek kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan etme yetkisi, alan büyüklüğü, yetkili ilan merci açısından da bu tasarı ile gelişmekte.

Tasarı, yakın zamanda yürürlüğe giren Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu, 5226 sayılı Kanun ile değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda yer alan hükümler dışında yeni bir düzenleme ve çözüm de getirmiyor. Buna karşın böylesi bir düzenlemeye gereksinim duyulması, çözüm arayışının, sorunların kümelendiği düşünülen koruma planları ve koruma kurullarının nasıl devre dışı bırakılacağı niyeti üzerine kurulu olduğunu düşündürüyor. Tasarının kanunlar üstü yetki tarifleri ile Kıyı ve Boğaziçi Kanunları gibi korumaya ilişkin hükümler taşıyan düzenlemeler geçersiz kınıyor.

• Parçacı Çözüm Önerileri Gerçek Çözümlerin Hayata Geçmesini Güçleştiriyor.

Bu parçacı ve noktasal çözüm yaklaşımı, kültürel mirasın korunmasını, yönetimini, planlanmasını, sağlıklılaştırılmasını amaçlayan yeni yasaların da işlevsizleşmesine yol açabilecek görünüyor. Ayrıca tasarı, kentsel sit alanları ile de sınırlanmadığından, tescile konu olmayan yasa dışı yapılaşma alanlarının da dönüşüm projelerine konu edilerek yasallaştırılmasının amaçlandığını düşündürüyor.

Diğer taraftan tasarının gerekçeleri içerisinde vurgulanan, afet ve depreme karşı önlem alınması gereksinimi, tasarının maddelerinde unutulmuş görünüyor. İstanbul özelinden yola çıkan tasarı, İstanbul'un deprem açısından görece daha az riskli tarihi yarımadası için çözümü, noktasal koruma kurulları ve bütünden kopuk parçacı dönüşüm projeleri ile tariflerken, İstanbul'un deprem ve afetler açısından en yüksek risk taşıyan bölgeleri için gerçek ve kalıcı çözüm önerilerini gözardı ediyor. Bu çelişki de, yasanın amaç ve gerekçelerinde ifade edilen bilimsel söylemlerden çok noktasal ve parçacı çözümlerle en yoğun speküle edilen alanların rant güdüsüne yönelik olarak “dönüştürülmesi” amacına yöneldiğini akla getiriyor.

Oysa tüm bu sorunların çözülebileceği gerçek, bütünlüklü, ilgili tüm yasalara referans veren ve ilgili tüm devlet ve toplum kesimlerinin katılımı ile hazırlanmış bir “omurga yasa”ya gereksinim olduğu açık. Bu gereksinimin uzun süredir meslek çevrelerinin gündeminde bulunan, üniversite, meslek odaları, ilgili kamu kurum kuruluşlarınca tartışılarak olgunlaştırılmış “İmar ve Şehirciye Kanunu Tasarısı” ile giderilmesi yerine, bu tasarı yokmuşçasına hareket etmenin mantığını çözmek

güç. Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca ilgili tüm kesimlerin tartışmasına açılan İmar ve Şehircilik Kanunu Tasarısındaki kapsamlı, bütünlüklü çözüm önerileri geçen aylara karşı hükümet tasarısı olarak meclis gündemine gelmezken, kamuoyunun bitmiş bir tasarı olarak güçlükle öğrendiği ve bir çok sakınca içeren "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanun Tasarısı"nın hızla yasalaştırılmaya çalışılması, yukarıda sıralanan birçok endişeyi de güçlendiriyor.

• Oysa Doğru Yol Bulunmuştu...

Son dönemde kentlerimizin önemli bir kısmı için çözüm önerisi olarak önem kazanan kentsel dönüşüm, geçtiğimiz yıl da kamuoyunun gündemine bir başka yasa tasarısı ile gelmişti. Bu ilk tasarısı "af" nitelikli hükümleri nedeniyle büyük tepki toplamış ve tepkiler Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yerinde görülerek tasarısı geri çekilmişti. Geri çekilen yasa tasarısı kamuoyunun ve ilgili uzman meslek odalarının görüş ve önerileri doğrultusunda, af nitelikli yaklaşımlardan arındırılıp, uzun süredir tartışılan ve bütünlüklü kentsel çözümleri olanaklı kılacak İmar ve Şehircilik Kanunu Tasarısı içerisine yerleştirilmişti. Üniversitelerin ve tüm uzman kuruluşlarca birlikte geliştirilen yaklaşım ve çözüm önerisi ortadayken, şimdi yepyeni bir kentsel dönüşüm yasasına neden ve hangi gerekçelerle gereksinim duyulduğunu anlamak güç.

• Tasarı Geri Çekilmeli...

Katılımlı süreçler içinde geliştirilmiş yasa ve uygulama araçlarını hayata geçirmek yerine dar kapsamlı, özel nitelikli yasa enflasyonu ve yetki karmaşası üreterek, planlama ve koruma yaklaşımı terk edilerek, kentler sağlıklı biçimde dönüştürülemez.

Tüm bu gereksinimleri fark eden, üniversiteler, meslek odaları ve konuyla ilgili uzman bakanlıklar olan Bayındırlık ve İskan ile Kültür ve Turizm Bakanlıklarının İmar ve Şehircilik Yasa Tasarısı ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile gerçekleştirdikleri/gerçekleştirmeye çalıştıkları kapsamlı-bütünlüklü çözüm önerileri, bu ve benzeri parçacı uygulamalarla işlevsizleştiriliyor, ölü doğmaya zorlanıyor.

Geldiğimiz noktada kentlerimiz için kaçınılmaz bir gereklilik haline gelen kentsel dönüşümün, af yasalarıyla yaratılan ve bugün hala nasıl dönüştürüleceği tartışılan sağlıksız yapı stoğumuz gibi yeni niteliksiz kent çevreleri yaratmaması hedeflenmeli. Bunun için, bir çok sorunu beraberinde getirecek söz konusu tasarının, ilgili tüm toplumsal kesimleri içerecek katılımcı, müzakereci, oydaşmacı bir yaklaşımla "İmar ve Şehircilik Kanunu Tasarısı" içerisinde yer almak üzere geri çekilmesi konusunda umudumuzu ve TBMM komisyonlarının sağduyusuna güvenimizi kaybetmek istemiyoruz.

TMMOB Şehir Plancıları Odası - Yönetim Kurulu